

EFÍMERE

número 1. 2024

Traçar pensaments entre el gruix de les identitats valencianes

Mar Machado. Universitat de València.

[maarmachadoo@gmail.com]

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-3904-536X>

Ressenya de la publicació: Ramon, R. (ed) (2024). *Estètiques de la cultura valenciana. Aproximacions i estudis des de les arts, l'educació i la història*. Onada edicions.

Machado, M. (2024) Traçar pensaments entre el gruix de les identitats valencianes. *EFÍMERE*, 1, 161-163. <https://doi.org/10.7203/efimere.1.28611>

El llibre *Estètiques de la cultura valenciana. Aproximacions i estudis des de les arts, l'educació i la història*, acollit per l'editorial Onada, recull una selecció de textos vinculats al projecte de recerca i+d+i IDENTITART, arran del congrés Estètiques de la cultura valenciana. Focalitza la seua recerca en l'anàlisi de la cultura valenciana amb un interès per les qüestions identitàries, des de l'art però amb un enfocament multidisciplinari.

Una de les coses que en podem destacar és que presenta un caràcter obert i receptiu des de diferents perspectives. D'una banda, no s'escriu com quelcom acabat ni conclús, sinó que funciona com a punt de partida per pensar la cultura valenciana i pot ser completat per altres treballs futurs. I, d'altra banda, presenta un mode de lectura accessible, podent ser utilitzat com una guia, sense necessitat de llegir-se linealment d'inici a final.

El fet d'haver agrupat els textos en tres blocs temàtics facilita la cerca dels articles segons el mateix interès i camp d'estudi. Els tres blocs que componen aquest volum s'han establert fent atenció a la vinculació que tenen les investigacions recollides amb l'educació, en primer lloc, l'art contemporani, en segon, i la història i el patrimoni, en darrer lloc. Tot i que dintre de cada apartat trobem estudis que es plantegen des de metodologies i disciplines diverses.

Per exemple, ja en el primer bloc, apareixen dos estudis ben diferents, però que ambdós posen al centre eines artístiques amb un caràcter identitari valencià per assolir uns objectius determinats. En el primer capítol, l'element cultural són les falles. S'estudien els beneficis d'utilitzar-les en tallers de memòria per a persones d'edat avançada que estan vinculades a l'element faller com a part de la seua realitat.

En el segon capítol, la manifestació artística triada és la cançó popular i es pretén estudiar-ne els beneficis d'utilitzar-la com a potenciadora del patrimoni cultural i artístic a l'escola, fent un estudi a futurs mestres d'educació primària, en l'assignatura de Didàctica de l'Expressió Musical. L'estudi posa de manifest la necessitat de propostes didàctiques per preservar manifestacions culturals pròpies que, com la cançó, tenen un risc de pèrdua.

En tots dos articles trobem una metodologia qualitativa proposada per a determinats grups de persones, i emmarcada dintre de l'educació artística, però alhora veiem la diversitat i complexitat que abraça aquesta. Tal com comenta Ricard Ramon en el capítol d'introducció, "l'educació artística no pot reduir-se a la instrucció de les arts o a ensenyar art, o ni tan sols a educar a través de les arts" (p. 11). Ha de tenir aspiracions més àmplies i funcionar com a via de coneixement partint de l'experiència estètica i utilitzant les diferents eines que les arts procuren.

Des d'aquestes aspiracions i reconeixent l'heterogeneïtat del nostre camp d'investigació, és necessari fer valdre dues qüestions: les diferents subjectivitats i l'aspecte local. Són dos aspectes que es poden relacionar i es relacionen entre si, com ho fa aquest volum, ja que contribueixen a establir les condicions d'investigació que la nostra realitat diversa requereix. És necessari no perdre "els marcs de referència sobre els quals succeeixen les coses" (Ramon, p. 19), posant en evidència que la generalització i l'intent d'objectivar les nostres experiències desdibuixa els matisos que existeixen.

Des d'aquesta consciència s'han d'anar obrint camins entre la multitud de vivències i d'identitats, i entre les problemàtiques que presenten. Donant veu també a allò que queda als marges, com s'ha procurat fer en aquest recull de textos. Això es pot veure,

per exemple, a l'article de Soler Navarro sobre Museari, així com en l'article de Solá Llavata sobre les dones que fan falla, entre altres.

En aquest aspecte, des de les particularitats, es recullen investigacions que tracten de construir una identitat valenciana que represente a les persones que la conformen de manera efectiva i no com una construcció abstracta i artificial del que representa ser valencians i valencianes. Com esmenta Marta García Carrión en el seu article, que s'inclou en el bloc d'estètiques culturals des de la història i el patrimoni: les representacions culturals, entre elles el cinema, són formes de representació que tenen la capacitat de constituir als seus espectadors com a subjectes i ser referents amb els quals se senten o no identificats (p. 170). Per tant, en deduïm que és des de les formes de representació culturals des d'on s'ha d'analitzar la realitat i construir-ne una que permeta a l'espectador qüestionar-se qui és i qui vol ser.

En l'article de Laura Ortiz (p. 199) se situa una problemàtica al voltant de la identitat rural valenciana, fent evident que la narrativa que s'ha establert sobre aquesta identitat s'ha fet des dels ulls dels qui no la viuen i no es correspon amb l'actual vivència de les persones del territori. A través de la seua investigació, Ortiz denuncia el fals relat que per interessos econòmics, com el turisme, s'havia establert a la seua comarca i que dista molt de la realitat actual. I tracta de configurar un nou imaginari veraç i contemporani a través de la creació fotogràfica.

Aquest volum permet fonamentalment traçar un pensament al voltant de la cultura i de la seua relació amb la formació de les identitats, en aquest cas la valenciana; donant importància a l'estètica en aquest procés. És necessari fer visible la complexitat que requereix pensar sobre qüestions identitàries i tractar d'obrir sendes sense deixar de banda les subjectivitats sobre les quals es parla ni deslocalitzar les problemàtiques. Per això, cal que aprofitem el caràcter transformador de les arts per significar i resignificar el que som, assumint que la identitat és quelcom complex, canviable i versàtil.